

M.A.(PART-II)
EDUCATION
Economics of Education
(PAPER – II) (DEC - 2017)

Q.P. Code :10948

[Time: 3 Hours]

[Marks:80]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:**
1. **All** questions carry equal marks
 2. Attempt any three from Q.1 To Q.7
 3. Question no 8 is compulsory

- Q.1 Explain the meaning definition scope and importance of economics of education. Why education is considered as industry? 20
- Q.2 Explain the importance of residual approach and wage differentiated approach in measuring the contribution of education to economic growth with example. 20
- Q.3 What are the causes of inequality in educational opportunities? Explain with suitable examples. 20
- Q.4 A. Discuss the priorities within education in the IXth five year plan. 10
- B. Explain the different sources of finance for education. 10
- Q.5 A. Explain the steps in manpower planning. 10
- B. Describe internal and external efficiency of education. 10
- Q.6 A. Define cost of education. Explain different types of cost of education. 10
- B. Explain the difference between cost benefit and cost effective analysis in education with suitable examples. 10
- Q.7 A. Explain the relationship between human resource management and human resource development. 10
- B. "Education is major determinant of economic growth" comment. 10
- Q.8 Attempt any four of the following: 20
- a) Significance of wastage in education
 - b) Gini-coefficient
 - c) Problems in estimating demand and supply of teacher
 - d) Factors leading to dropout in rural area.
 - e) Problems of capitation fees
 - f) Any four suggestions for improvement in the education system

TURN OVER

मराठी रुपांतर

[वेळ: ३ तास]

[गुण:८०]

- प्र.१ शैक्षणिक अर्थशास्त्राचा अर्थ व्याख्या व व्याप्ती व महत्व स्पष्ट करा. शिक्षण हे उद्योग म्हणून का गणले जाते. २०
- प्र.२ आर्थिक विकासात शिक्षणाच्या योगदानाचे मापन करणाऱ्या शेष घटक सिद्धात आणि वेतन भिन्नता उपागम याचे महत्व सोदाहरण स्पष्ट करा. २०
- प्र.३ शिक्षणातील संधीच्या असमानतेची कारणे काय आहेत. सोदाहरण स्पष्ट करा. २०
- प्र.४ अ. नवव्या पंचवार्षिक योजनेतील शिक्षणातील प्राधान्य स्पष्ट करा. १०
- ब. शिक्षणासाठी वित्ताचे विविध स्रोत स्पष्ट करा. १०
- प्र.५ अ. मानव शक्ती नियोजनाच्या पायऱ्या स्पष्ट करा. १०
- ब. शिक्षणाच्या अंतर्गत व बाह्य कार्य क्षमतेचे वर्णन करा. १०
- प्र.६ अ. शैक्षणिक खर्चाची व्याख्या लिहा. शैक्षणिक खर्चाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा. १०
- ब. शिक्षणातील खर्च फलनिष्पत्ती व खर्च परिणामकारकता विश्लेषण यातील फरक योग्य उदाहरणाच्या सहाय्यने स्पष्ट करा. १०
- प्र.७ अ. मानव संसाधन व्यवस्थापन व मानव संसाधन विकास यातील संबंध स्पष्ट करा. १०
- ब. “शिक्षण हा आर्थिक विकासाचा मुख्य निर्धारक आहे” टिप्पणी करा. १०
- प्र.८ खालीलपैकी कोणत्याही चारावर थोडक्यात लिहा. २०
- अ. शिक्षणातील अपव्ययाचे महत्व
- ब. गिणी गुणक
- क. शिक्षकाच्या मागणी पुरवठा निश्चितीतील समस्या
- ड. ग्रामीण भागातील गळतीस कारणीभूत असलेले घटक
- इ. प्रती विद्यार्थी शुल्काच्या समस्या
- फ. शिक्षण व्यवस्थेत सुधारणा करण्यासाठी कोणत्याही चार सूचना

[Time: 3 Hours]

[Marks:80]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:**
1. Attempt any three from Q.1 to Q.7
 2. Question no 8 is compulsory
 3. All question carry equal marks.

- Q.1 a “Impact of Vedic education system reflected on present system of education” justify. 10
- b Explain the information about the different educational institutions in Buddhist period? 10
- Q.2 a What are the recommendation of secondary education commission (1952-1953)? 10
- b Explain the salient feature of ‘National Education Policy ‘ (1986) 10
- Q.3 a Explain the objectives of Rammurti committee. 10
- b Explain the relationship between teacher & student in the Muslim education system? 10
- Q.4 a Discussed the problem faced globally in relation to higher Education? 10
- b Explain the characteristics of Islamic education system? 10
- Q.5 Critically evaluate the problems of the present examination system. Suggest reforms that can be brought about in the examination system. 10
- Q.6 What are the implications of the downward filtration theory in education? Evaluate the recommendations of Hartog committee reform of education. 20
- Q.7 Elaborate the recommendations made by woods dispatch with its merits & demerits? 20
- Q.8 Write short notes any four
- a. Characteristics of post Vedic education
 - b. Functions of Inter university Board
 - c. Principals of Brahmanic education.
 - d. Educational institutions in post Vedic period.
 - e. Concept of inclusive education
 - f. Privatization of higher education

[Time: 3 Hours]

[Marks:80]

Please check whether you have got the right question paper.

- प्र.१ अ "वैदिक काळातील शिक्षण पद्धतीचे प्रतिबिंब वर्तमान शिक्षण पद्धती मध्ये दिसून येते" समर्थन करा. १०
ब बौद्धकालीन विविध शिक्षणसंस्थांची माहिती स्पष्ट करा? १०
- प्र.२ अ माध्यमिक शिक्षण आयोगाच्या (१९५२-१९५३) शिफारशी कोणत्या? १०
ब राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणाची (१९८६) ठळक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. १०
- प्र.३ अ राममूर्ती समितीची उद्दिष्ट्ये स्पष्ट करा? १०
ब मुस्लीम शिक्षण पद्धतीतील विद्यार्थी आणि शिक्षक यातील संबंध स्पष्ट करा. १०
- प्र.४ अ उच्च शिक्षण संबंधी जागतिक स्तरावर भेडसावणाऱ्या समस्यांची चर्चा करा. १०
ब मुस्लीम शिक्षण पद्धतीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. १०
- प्र.५ प्रचलित परीक्षा पद्धतीतील समस्यांचे चिकित्सक मुल्यांकन करा परीक्षा पद्धतीत बदल आणू शकणाऱ्या सुधारणा सुचवा. २०
- प्र.६ शिक्षणातील पाझर सिध्दांताची फलश्रुती काय? हरटॉग कमिटीने शिक्षणाचा दर्जा सुधारण्यासाठी केलेल्या शिफारशीचे मूल्यमापन करा? २०
- प्र.७ वूडच्या जाहिरनाम्यातील शिफारशी सविस्तर लिहून त्याचे फायदे व मर्यादासह स्पष्ट करा. २०
- प्र.८ कोणत्याही चारावर टिपा लिहा. २०
अ. उत्तर वैदिक काळातील शिक्षणाची वैशिष्ट्ये
ब. आंतर विद्यापीठ मंडळाची कार्ये
क. ब्राम्हण कालीन शिक्षणाची तत्वे
ड. उत्तर वैदिक काळातील शैक्षणिक संस्था
इ. समावेशित शिक्षणाची संकल्पना
फ. उच्च शिक्षणाचे खाजगीकरण

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:**
1. Attempt any three from Q.1 To Q.7
 2. Questions no 8 is compulsory
 3. All questions carry equal marks

- Q.1 a) Elucidate the importance of historical perspective of educational technology 10
- b) “Emerging trends in educational technology has changed the scene of Education” Justify. 10
- Q.2 a) Describe various factors that interact in the process of students learning through ICT. 10
- b) “Environmental factors plays important role in the ICT learning process”. Justify. 10
- Q.3 a) Explain the stages of development of instructional design with suitable examples. 10
- b) Describe various steps of ADDIE model in detail. 10
- Q.4 Define virtual/ online learning. What is the importance of Virtual / online learning in Teaching. share your experience in using Moodle eclipse.mu.ac.in site 20
- Q.5 Explain the uses of synchronous and A synchronous modes of online learning in education. 20
- Q.6 Explain the concept of self learning Material. (SLM) Elaborate it’s feartures and principles for preparing an effective self learning Material (SLM) 20
- Q.7 Comment on Researches conducted in Information communication technology (ICT) 20
- Q.8 Attempt any four of the following 20
- a) Use of Information Communication Technology (ICT) in education
 - b) Characteristics of adult learners
 - c) Need to conduct learners Analysis
 - d) Aspect of online Evaluation
 - e) Utility of word processors
 - f) Significance of search Engine

[वेळ: ३ तास]

[गुण:८०]

Please check whether you have got the right question paper.

- सूचना: १. प्रश्न क्र.१ ते ७ पैकी कोणतेही तीन सोडवा
 २. प्रश्न क्र. ८ अनिवार्य आहे.
 ३. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

१. अ) शैक्षणिक तंत्रज्ञानाच्या ऐतिहासिक दृष्टीकोनांचे (perspectives) चे महत्व विशद करा. 10
- ब) “शैक्षणिक तंत्रज्ञानातील उदयोन्मुख प्रवाहामुळे शिक्षणाचे दृश्य बदलले आहे.” समर्थन करा. 10
- प्र.२ अ) विद्यार्थ्यांच्या अध्ययन प्रक्रियेत माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानाद्वारे आंतरक्रिया घडवून आणणाऱ्या विविध घटकांचे वर्णन करा. 10
- ब) “माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञान अध्ययन प्रक्रियेत वातावरणीय घटक महत्वपूर्ण भूमिका बजावतात” समर्थन करा. 10
- प्र.३ अ) अनुदेशन अभिकल्प विकसनाच्या अवस्था उदाहरणांसहित स्पष्ट करा. 10
- ब) ADDIE मॉडेलच्या विविध पायऱ्यांचे वर्णन करा. 10
- प्र.४ आभासी / ऑनलाईन अध्ययनाची व्याख्या करा. अध्ययनात आभासी / ऑनलाईनचे महत्व काय ? 20
 ecilpe.mu.ac.in.moodle वापरातील तुमचे अनुभव लिहा.
- प्र.५ ऑनलाईन अध्ययनात समकालीन व असमकालीन माध्यमांचा वापर स्पष्ट करा. 20
- प्र.६ स्वयं अध्ययन साहित्य (SIM) संकल्पना स्पष्ट करा. प्रभावी स्वयं अध्ययन साहित्य तयार करण्यासाठी त्याची वैशिष्ट्ये व तत्वे सविस्तर लिहा. 20
- प्र.७ माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानामध्ये झालेल्या संशोधनांवर टिपणी लिहा. 20
- प्र.८ खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर थोडक्यात लिहा. 20
 अ) शिक्षणात माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानाचा (ICT) वापर
 ब) प्रौढ अध्ययनार्थ्यांची वैशिष्ट्ये
 क) अध्ययनार्थ्यांचे विश्लेषण करण्याची आवश्यकता
 ड) ऑनलाईन मूल्यमापनाचे घटक
 इ) वर्ड प्रोसेसरची उपयुक्तता
 फ) सर्च इंजिनचे महत्व

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. Attempt any three Questions from Q.1 to Q.7
 2. Q.8 is compulsory
 3. All Questions carry equal marks.

1. a) Discuss the various legal and ethical issues to be considered for counselling. **10**
b) What is guidance? Discuss the need and importance of educational guidance. **10**
2. a) Justify 'Are senior Citizen an asset or liability'? **10**
b) Explain the Holland's theory of career development. **10**
3. a) Distinguish between Directive and Non – Directive counselling. **10**
b) Explain the Meaning and characteristics for Mental health. **10**
4. a) Explain the following techniques of Guidance. **10**
a) Sociometric technique b) Case study
b) Explain the various factors affecting life style planning. **10**
5. State the Need and sources of occupational Information. Discuss the method of collection, Filing, classification and dissemination of occupational Information. **20**
6. What are the various crisis intervention techniques to be taken care of during crisis in a highly populated country like India? **20**
7. What do you mean by learning disability? Discuss the various types of learning disabilities. **20**
8. Attempt briefly any four of the following : **20**
a) Psychoanalytic Approach to counselling
b) Way of addressing conflict
c) Skill of Counsellor
d) Ethical basis in the use of Psychological test.
e) Nature of vocational Guidance.
f) International agencies of Guidance.

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B: 1. Attempt any three Questions from Q.1 to Q.7
2. Q.8 is compulsory
3. All Questions carry equal marks.

१. अ) समुपदेशनातील विविध कायदे विषयक आणि नीति विषयक परिशीलन स्पष्ट करा. १०
ब) मार्गदर्शन म्हणजे काय? शैक्षणिक मार्गदर्शनाची गरज आणि महत्त्व याची चर्चा करा. १०
२. अ) “जेष्ठ नागरीक हे मोल्यवान संपत्ती किंवा जबाबदारी” समर्थन करा. १०
ब) करिअर विकासामध्ये हॉलंडचा सिद्धांत स्पष्ट करा. १०
३. अ) निर्देशित समुपदेशन व अनिर्देशित समुपदेशन यातील फरक स्पष्ट करा. १०
ब) मानसिक आरोग्याचा अर्थ आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. १०
४. अ) मार्गदर्शनाची खालील तंत्रे स्पष्ट करा. १०
अ) समाजमिती तंत्र ब) व्यक्तीभ्यास
ब) जीवनशैली नियोजनात येणाऱ्या विविध घटकांची चर्चा करा. १०
५. व्यावसायिक माहितीची आवश्यकता व स्रोत स्पष्ट करा. व्यावसायिक माहिती एकत्रीकरण, पंजीकरण, वर्गीकरण व वितरण पद्धतीची चर्चा करा. २०
६. भारतासारख्या भरपूर लोकसंख्या असलेल्या देशात आपण आपत्कालीन व्यवस्थापन राबवतांना कोणत्या कार्यनीतींचा अवलंब कराल. २०
७. अध्ययन अक्षमता म्हणजे काय? अध्ययन अकार्यक्षमतेच्या वर्गीकरणाची चर्चा करा. २०
८. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर थोडक्यात लिहा. २०
अ) समुपदेशनाचा मनोविश्लेषणवादी उपागम
ब) संघर्षाकडे बघण्याचा दृष्टीकोन
क) समुपदेशकाची कौशल्ये
ड) मानसशास्त्रीय कसोट्या वापरतांना पाळावयाचे नैतिक आधार
इ) व्यावसायिक मार्गदर्शनाचे स्वरूप
फ) मार्गदर्शनाच्या आंतरराष्ट्रीय संस्था

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:**
1. Attempt any three question from question no. 1 to 7
 2. Question no.8 is compulsory
 3. All questions carry equal marks.

Q.1	a) Explain the meaning and characteristics of distance education.	10
	b) "Distance Education provide facility to pursue higher education to all qualified and willing person who had failed to join regular universal courses." Justify with reference to significance of distance education in indian context.	10
Q.2	a) Explain the socological bases of curriculum in Open and Distannce Learning.	20
Q.3	a) What are the individual based issues related to Open and Distance Learning? Explain its significance in Open and Distance Learning	10
	b) Explain with suitable example the curriculam trends in Open and Distance Learning.	10
Q.4	a) Explain the implications of cognative learning theory in open and distance learning	10
	b) Explain the strategies for eveluating system effectiveness in open and distance learning	10
Q.5	"Self Learning Material is the most important resources for learner of Open and Distance Learning." Justify with reference to concept and characteristcs of Self Learning Material in Open and Distance Learning.	20
Q.6	a) Explain the need for Learner Support System in Distance Education.	10
	b) "A good teacher is always a good counselor, because counselling is part of all successful teaching methods." Justify with reference to the significance of conselling in Open and Distance Learning.	10
Q.7	a) What is meant by Distance Teaching ? Elaborate the various role and task of an academic staff in Distance Education Program.	10
	b) Explain the meaning & areas of evalution is Distance Education.	10
Q.8	Write short notes on any four of the following	20
	a. Charasteristics of Self Learning Material	
	b. Limitatins of Television in Open and Distance Learning	
	c. Institutional of mechanism for Open and Distance Learning	
	d. Tool used for evaluating Distance Education Program	
	e. Concept of androgogy is Open Distance Learning	
	f. Online assangment for Learner Support System	

- प्र.१ अ) दूरस्थ शिक्षणाची अर्थ आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. १०
ब) “नियमित विद्यापीठ अभ्यासक्रमात सहभाग न घेऊ शकणाऱ्या सर्व आवश्यक अहर्ता असलेल्या आणि इच्छुक व्यक्तींना दूरस्थ शिक्षण उच्च शिक्षण सुरु ठेवण्याची सुविधा पुरवते.” भारताच्या संदर्भात दूरस्थ शिक्षणाच्या महत्वाच्या दृष्टीने समर्थन करा. १०
- प्र.२ मुक्त व दूरस्थ अध्यापनात अभ्यासक्रमाचे समाजशास्त्रीय आधार स्पष्ट करा. २०
- प्र.३ अ) मुक्त व दूरस्थ अध्ययनाशी संबंधित वैयक्तिक पायावर आधारलेले issue कोणते ? मुक्त व दूरस्थ अध्ययनामध्ये त्याचे महत्व स्पष्ट करा. १०
ब) मुक्त व दूरस्थ अध्ययनात शैक्षणीत प्रवाह समर्पक उदाहरणासहीत स्पष्ट करा. १०
- प्र.४ अ) मुक्त व दूरस्थ अध्ययनात बोधात्मक अध्ययन उपपत्तीचे उपयोजन स्पष्ट करा. १०
ब) मुक्त व दूरस्थ शिक्षणात प्रणाली परिणाम काराक्तेचे मूल्यमापन करण्यासाठी व्यूहरचना स्पष्ट करा. १०
- प्र.५ मुक्त “स्वयं अध्ययन साहित्य हे मुक्त व दूरस्थ शिक्षणात अध्ययनार्थ्यासाठी महत्वपूर्ण स्त्रोत आहेत.” मुक्त व दूरस्थ अध्ययनात स्वयं अध्ययन साहित्याची संकल्पना आणि वैशिष्ट्यांची संदर्भात समर्थन करा. २०
- प्र.६ अ) दूरस्थ शिक्षणात अध्ययनकर्ता सेवा प्रणालीची गरज स्पष्ट करा. १०
ब) “एक चांगला शिक्षक हा नेहमीच एक चांगला सामुपदेशक असतो. कारण समुपदेशन हा सर्व यशस्वी अध्यापन पद्धतींचा बाग आहे.” मुक्त व दूरस्थ अध्ययनातील समुपदेशनाच्या महत्वाच्या संदर्भात समर्थन करा. १०
- प्र.७ अ) दूरस्थ अध्यापन म्हणजे काय ? दूरस्थ शिक्षण कार्यक्रमात शैक्षणिक वर्गाची विविध भुमिका व कार्ये सविस्तर लिहा. १०
ब) दूरस्थ शिक्षणातील मूल्यमापनाचा अर्थ आणि मुल्यामापनाची क्षेत्रे स्पष्ट करा.
- प्र.८ खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर थोडक्यात लिहा. २०
अ) स्वयं अध्ययन साहित्याची वैशिष्ट्ये
ब) मुक्त व दूरस्थ अध्ययनात दूरदर्शनच्या मर्यादा
क) मुक्त व दूरस्थ अध्यायानाकरिता संस्थानिहाय प्रणाली
ड) दूरस्थ शिक्षण कार्यक्रमाचे मूल्यमापन करण्यासाठी वापरली जाणारी साधने
इ) मुक्त व दूरस्थ अध्ययनात प्रौढांचे अध्यापनशास्त्र ही संकल्पना
फ) अध्ययनार्थी सहाय प्रणाली करिता ऑनलाईन व्यवस्था